

## Y. H. Toivonen 60-vuotias.

Runsaasti yli kolmen vuosikymmenen ajan on Virittäjän sivuilla näkynyt Y. H. Toivosen kynän jälkiä, ja melkein yhtä kauan hänet on voitu lukea suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen kärkimiesten joukkoon. Mutta kuitenkin: siinä määrin nuorekkuutta ja parasta poikamaisuutta on Y. H. vuosien kiihtyvistä vauhdista huolimatta voinut pitää tallella, että lähimmät ystävät ja työtoverit eivät saata hämmästyttävä panna merkille tämän kunnioitettavan iän saavuttamista. Aikakirjat todistavat, että Suomen Akatemian jäsen, professori Yrjö Heikki Toivonen on syntynyt Koskella (Tl.) Pyhän Henrikin päivänä vuonna 1890.

Y. H. Toivosen elämä on ulkonaisilta vaiheiltaan ollut harvinaisen eheä ja suoraviivainen. Hän on omistanut kaiken parhaan voimansa ja harrastuksensa tieteelle. Tultuaan ylioppilaaksi Turun reaalilyseosta hän aloitti menestykselliset opintonsa Helsingin yliopistossa ja valmistui filosofian kandidaatiksi v. 1917. Kymmenen vuotta myöhemmin hän suoritti filosofian lisensiaatin tutkinnon ja vihittiin v. 1932 priimuksena tohtoriksi. Toimittuaan dosenttina vuodesta 1928 Toivonen nimitettiin Yrjö Wichmannin jälkeen v. 1934 valtion yliopistoomme suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen varsinaiseksi professoriksi. Tätä virkaa hän on hoitanut siihen saakka, kunnes hänet valittiin nykyiseen korkeaan asemaansa. Jos näiden tosiasioiden lisäksi mainitaan vielä lukuisien koti- ja ulkomaisten tieteellisten seurojen jäsenyys, eräät keskeiset luottamustoimet yliopistossa, Suomalaisessa Tiedeakatemiassa, Suomalais-ugrilaisessa Seurassa ym., niin olennainen Y. H. Toivosen elämän ulkonaisista vaiheista on tullutkin muistetuksi. Kaikki pysyvä ja kaikki todella merkittävä sisältyy tietenkin hänen laajaan ja monipuoliseen julkaisutoimintaansa, jolla hän on perustanut asemansa ja maineensa.

Y. H. Toivosta voi pitää ensi sijassa E. N. Setälän ja Heikki Paasosen työn jatkajana, hän on etymologi ja äännehistorioitsija. Varsinaista kenttätöitä, joka erityisesti vuosisadan vaihteessa oli keskeisessä asemassa suomalaisten fennougristien piirissä, Toivonen ei ole sanottavasti harrastanut. Hän on kyllä tehnyt joukon lyhyehköjä tutkimusmatkoja perehtyen niillä omalta kuulemaltaan karjala-aunukseen, viroon, Skandinavian



metsäsuomalaisten kielimurteeseen sekä Inarin lappiin, mutta mikään varsinainen uuden aineksen kerääjä hän ei ole ollut. Hän on kuitenkin tehnyt suuria palveluksia tieteelle toisten keräämien ainesten julkaisijana. Todellinen voimannäyte tällä varsin epäkiitollisella työsaralla on äskettäin ilmestynyt mahtava kaksiosainen ostjakin sanakirja. Tohtori Karjalaisen monivuotisen tutkimusmatkan sanastotulokset on tässä teoksessa saatettu tieteen maailman käyttöön mitä mallikelpoisimmalla tavalla. Oma aineistansa ei kukaan olisi käsitellyt sen tunnollisemmin ja huolellisemmin kuin Toivonen liian varhain manan majoille menneen Karjalaisen perintöä. Ei ole syytä myöskään unohtaa, että Gananderin suuren sanakirjan ilmestyminen on Toivosen huolehtivan uurastuksen tulosta.

Viisas sana »in der Begrenzung erst zeigt sich der Meister» tulee tahdomattakin mieleen, kun ajattelee Toivosen elämäntyötä, joka suunnaltaan selvänä jatkuu täydellä voimalla tänäkin päivänä. Toivonen on ensi sijassa etymologi ja sellaisena hän on kiistattomasti etevin tieteensä alalla. Mutta olisi varmaan vaikea nimetä indogermanistiikankaan, saati sitten kielitieteen muiden haarojen alalta ketään, joka olisi tällä hetkellä asetettava Toivosen edelle, mitä erittäinkin tulosten luotettavuuteen, metodin varmuuteen ja aineksen suvereeniin hallintaan tulee. Toivosen satoihin nousevat sananselitykset, niistä huomattava osa tässä aikakauslehdessä ilmestyneitä, ovat kauttaaltaan mainiota käsialaa, joukossa eräitä sanahistoriallisen tutkimuksemme parhaita helmiä.

Vaikka voimmekin hyvällä syyllä puhua tietoisesta tutkimusalan rajoittamisesta, olisi väärin kuitenkin käyttää sanaa rajoittuneisuus Toivosesta puheen ollen. Hänen valpas ja kriittinen silmänsä on pitänyt linjat selvinä erityisesti kahteen suuntaan. Ensinnäkään hän ei ole milloinkaan unohtanut, että etymologia ja äännehistoria kuuluvat erottamattomasti yhteen. Hänen väitöskirjansa, v. 1927 ilmestynyt »Zur geschichte der finnisch-ugrischen inlautenden affrikaten» on vankimpia äännehistoriallisia tutkimuksia fennougristiikan alalla. Yleensä voinee sanoa, että Toivonen äännehistoriallisissa tutkimuksissaan kulkee lähinnä Paasosen linjaa. Monissa tapauksissa hän suorastaan on tarkemmin perustellut ja selvittänyt Paasosen teorioja. Näin on laita esim. v. 1929 ilmestyneen tutkielman »Beiträge zur geschichte der finnisch-ugrischen l-laute». V. 1933 ilmestynyt »Kleiner Beitrag zur Geschichte der finnisch-ugrischen Sibilanten» sisältää vaatimattomasta nimestään huolimatta arvokkaan täydennyksen suomalais-ugrilaisen kantakielen äännesysteemin kuvaamme. Muista äännehistoriallisista tutkimuksista mainittakoon tässä yhteydessä Virittäjässä ilmestynyt esitys kantasuomen affrikaatoista sekä Finnisch-ugrische Forschungenissa julkaistu tutkielma »Über die vertretung des



finnisch-ugrischen anlautenden *k* im ungarischen» (1934). Äännehistoria liittyy taas saumattomasti morfologiaan ja tältä alalta on ensi sijassa mainittava arvokas »Zur Vorgeschichte des ungarischen Lativs» (1944).

Sanojen historian selvittäjä ei joudu tekemisiin yksistään äännehistoriallisten ongelmien kanssa. Sanat ja asiat kuuluvat erottamattomasti yhteen. Hyvä etymologi on aina samalla myös kulttuurihistorioitsija, ja tämä pitää paikkansa Y. H. Toivoseen nähden erittäin selvästi. Tällä linjalla näkisin Toivosen olevan lähinnä E. N. Setälän työn jatkaja ja kehittäjä. Useissa yleistajuisissakin esityksissä hän on selviteltyt Suomen suvun esihistoriaa. Tärkeä lisä kulttuurihistoriaan on v. 1927 ilmestynyt »Über alter und entwicklung des ackerbaus bei den finnisch-ugrischen völkern». Viime vuosina ovat Toivosta erityisesti kiinnostaneet erilaiset mytologian alalle kuuluvat ongelmat. Näistä harrastuksista ovat puhuvina todisteina viehättävä tutkimus »Pygmäen und Zugvögel» (1937) sekä »Ison tammen ongelma» (1947) samoin kuin lukuisat pienemmät, mm. Kalevalaseuran vuosikirjassa ilmestyneet kirjoitelmat. Suurelle yleisölle tarkoitettu teos »Sanat puhuvat» sisältää todisteita ennen kaikkea juuri näistä harrastussuunnista. Toivosen sydäntä on aina ollut lähellä kansanrunouden kiehtova maailma. Ansaitsee maininnan, että hän on toimittanut Suomen kansan vanhojen runojen VIII osan, joka sisältää hänen kotimaakuntansa vanhaa henkistä perintöä. Toivonen on ansioitunut myös äidinkielen viljelyn vaalijana. Virittäjän piiri muistelee mielihyvin hänen oikeakielisyysskirjoitelmiaan. Hän on huomattavalla tavalla vaikuttanut mm. maantieteen suomalaisen oppisanaston luomiseen ja kehittämiseen. Toimiessaan Valvojan toimitussihteerinä 1919—1921 hän joutui omalta osaltaan suoranaisestikin vaikuttamaan kirjakielemme vakiinnuttamiseen.

Kun Y. H. Toivonen valittiin Suomen Akatemian jäseneksi, niin se tietysti ensi sijassa tapahtui hänen henkilökohtaisten ansioidensa perusteella. Hänellä onkin todellinen akateemikon suurtyö käynnissä: kielemme etymologinen sanakirja, jonka kokoonpanoa hän E. N. Setälän jälkeen Suomen suku -laitoksen esimiehenä on monien vuosien varrella huolellisesti suorittanut. Tämän monumentin valmistumista odotetaan hartaasti. Toivoselle suotu suuri kunnianosoitus on kuitenkin fennougristien piirissä samalla käsitetty tunnustukseksi koko kansalliselle kielentutkimuksellemme ja sen kauniille perinteille, joiden vaalija Toivonen on par *préférence*. Toivomme hänelle vielä monia satoisia työn vuosia.

PAAVO RAVILA